اساسنامه

د افغانستان د باور او ثبات بهیر اساسنامه

د تاسیس کال:

۳۱ سنبلې (وږي)

د ۱۴۰۳ کال

بسم الله الرحمن الرحيم

(إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ)

(خدای(ج) د هيڅ قوم برخليک نه بدلوي، تر څو چې هغه قوم يې په خپله بدل نه کړي.)

سريزه

په افغانستان کې څه د پاسه نيمې پېړۍ جګړې او بې‌ثباتۍ، زمور د هېواد د ازادۍ غوښتوونکيو خلکو لپاره بې له ښوزلې، ناپوهۍ، ناروغۍ،وتيزې او ټولنيزې تباهۍ بل څه نه دي ورکړي.

د دې نيمې پېړۍ پېښې، زمور په هېواد کې د بې‌ډاډۍ او د ملي يووالي، ټولنيز عدالت او سياسي ثبات زيان او ناوريل لامل شوي د ملي ګټو پر خلاف د قومي، مذهبي، ژبني او سمتي تمايلاتو پر غوره والي ټينګار، د دې لامل شوی، چې زمور فرهنګ او ملت ته له ښلابښلو اړخونو او حتی متضاد ور وکتل شي.

جبري مهاجرتونه، د مخدره توکيو کښت او قاچاق او افغانستان د افراطي ډلو د فعاليتونو پر ډګر بدلېدل، په نړيواله ټولنه کې د افغانانو سياسي حيثيت او برم تر پوښتنې لاندې راوستی دی.

په افغانستان کې د يوه ثبات سياسي نظام د رامنځ ته کولو لپاره، د کورنيو او بهرنيو سياسي بهيرونو هڅې، د ښلابښلو لاملونو له لامله نه دي توانېدلي، چې په هېواد کې سياسي ثبات او ملي ډاډ رامنځته کړي.

اوس له وروستيو پېښو او په هېواد کې د سياسي، ټولنيزو،وتيزو او فرهنګي ستونزو له زياتېدو روسته اړتيا ده، چې په افغانستان کې د ملي ډاډ او سياسي ثبات د نشتوالي او په دې اړه د اجماع د نشتوالي د ناورين د لاملونو په اړه فکر وشي. د افغانستان ستونزې ته د اغېزمن حل لارې د چمتو کولو په موخه، ټرون او ملي ګټې مهمې دي.

نوځکه اړتيا ده، چې ژر تر ژره يو حکومت چې د ملي ډاډ او سياسي ثبات ضامن وي، په افغانستان کې رامنځته او د ملي هر اړخيز ګډون، ټولنيز عدالت او دوامدار پرمختګ لپاره زمينه چمتو شي او د ښارياتو سياسي او مدني حقوق، او په ځانګړې ډول د ښځمنو او ماشومانو د حقونو د تضمين هوډ ولري .کيداسې ونشی نو افغانستان به له بشري ناورين، نړيوالې ټولنې، اجباري مهاجرتونو، د مخدره توکيو قاچاق او د افراطي ډلو له ګواښونو سره مخ شي.

په څرګندو ټکو، د افغانستان د تېرو پېښو پر بنسټ، په افغانستان کې ثبات او سوله؛ سيمه ييز او نړيوال امنيت تضمينوي او په افغانستان کې د کړکېچ دوام، د سيمې د امنيت د کمزورېدو لامل ګرځي.

د هغه څه پر بنسټ چې ويل شوي ول، د هېواد مصلحو بڅيانو؛« د افغانستان د باوراو ثبات بهير» بنسټ کېښود. افغانستان کې «د باور او ثبات بهير، يو پراخ بنسټه ملي بهير دی،چې د هېواد د معقولو حالاتو او د خلکو د عادلانه او منطقي هيلو او غوښتنو د درک پايله ده.

مور ډاډ لرو: اړتيا ده، چې د ملي ګډون او ټولنيز عدالت لپاره بنسټيز بنسټونه رامنځته او د زغم او کثرت‌ګرايۍ فرهنګ دود او بنسټيز شي.

نوځکه «د افغانستان د باور او ثبات بهير» د لومړۍ کنګرې غړي د بنسټيزې موخو او بنسټيزو آرونو د پلي کولو او د هېواد د ټولو سياسي ګوندونو، ټولنيزو سازمانونو او خپلواکو وګړو د کارنده ګډون لپاره، د عملي زمينو د چمتو کولو په موخه، د نارينه وو او ښځمنو په ګډون، دا سند چې په ۸ څپرکيو او ۴۵ مادو کې اوډون شوی، موږ پې «د افغانستان د باور او ثبات بهير» د اساسنامې په توګه تاييد او تصويبوو.

افغانستان د باور او ثبات بهير پر لوی الله جل جلاله باندې پر توکل او د افغانستان د سوله خوښو خلکو په اراده، د هېواد له ټولو سمونپالو ځواکونو غواړي، چې په ړمنتيا لوړه روحيه، صداقت او سرښندنې، په دغه

برخه کې په ګډه کار وکړي. د دې بهیر د موخو او آرونو د پلي کېدو لپاره، پخپلو کلکو هڅو او کارنده ګډون، د هر ډول همکاري او هڅو ونسپموی.

یادښت:

یادونه دې وشي، چې «د افغانستان د باور او ثبات بهیر تر دې مخکې د ۱۴۰۲ کال د مرغومي میاشتې په لومړۍ نېټه چې د ۲۰۲۳ کال د جنورۍ له یوولسمې نېټې سره سمون خوري، د آلمان په فرانکفورت ښار او د ۱۴۰۲ کال د سنبلې (وږي) میاشتې پر یوولسمې او دولسمې نېټې چې د ۲۰۲۳ز کال د سپټمبر له دویمې او درېیمې نېټې سره سمون خوري، د آلمان په کمنیټز ښار کې یې هم له خپلو بستګرانو سره لومړنۍ ناستې کړې وې.

په ګران هېواد کې د سولې، ثبات او سوکالۍ په هیله
د افغانستان د باور او ثبات جریان

د المان - هامبورګ
۳۱ وږی ۱۴۰۳ – ۲۱ سپټمبر ۲۰۲۴

لومړی څپرکی

تعریف

د افغانستان د باور او ثبات بهیر د نارینه وو او ښځمنو په ګډون، د هېواد له معتبرو او مصلحو وګړو جوړ شوی دی.

د افغانستان د باور او ثبات بهیر، یو ملي او نړیوال خوځښت دی او د سیاسي ګوندونو او ټولنیزو سازمانونو استازي پې هم غړیتوب ترلاسه کولای شي.

د افغانستان د باور او ثبات بهیر، چې په دې منشور کې له دې روسته د" بهیر "په نوم یادېږي، د راپې ورکولو خپلواکي او بشپړ حقوقي شخصیت لري.

دویم څپرکی

بنسټیزې لیکې

لومړۍ ماده: د اسلامي افغانستان ساتنه او له واحد او پر اقتصاد ولاړ افغانستان له خپلواکۍ، ځمکنۍ بشپړتیا او ملي حاکمیت څخه دفاع کول.

دویمه ماده: د تعامل، زغم او مقابل لوري د منلو فرهنګ بنسټیز او دود کول او له هر ډول دښمنانه دریځ او پردې بنسټ د ټولنیزو اخلاقو، دودونو او غچ اخستلو څخه ډډه کول.

دریمه ماده: د سیمې خورا نازک توکمیز جوړښت په پامنیوي، د افغانستان د اوسنۍ جیوپولیټیک اقلیم د بدلون لپاره هره هڅه او ټینګار، دقومی مسلو پر بنسټ نور ستونیزی رامنځتکوی او د منلو وړ نه دی. ځکه دا به په سیمه کې د پراخ جیوپولیټیک اختلافاتو لامل شي او د حکومتونو غبرګونونه به رامنځ ته کړي. نو په افغانستان کې د حکومت جوړونې بهیر، باید د سیمې له نورو دولتونو او هېوادونو سره د متقابل درناوي پر آرونو ولاړ وي.

څلورمه ماده: د دیموکراتیک نظام د بنسټیزو آرونو په توګه د دریو قواوو (اجرائیه ځواک، مقننه ځواک او قضائیه ځواک) د جلاوالي او خپلواکۍ د آرونو تضمین.

پینځمه ماده: په قضا کې د هر ډول لاسوهنې او نفوذ مخنیوی، د قانون د حاکمیت ټینګول، د قضایي عدالت تامین، د مالي او اداري فساد مخنیوی، ټولنیز عدالت ته د رسېدو یوازېنۍ لار ده.

نوځکه د قانون پلي کونکي بنسټون؛ لکه پولیس، څارنوالۍ او قضا باید په بشپړه توګه مسلکي، غیر سیاسي او دګوندونو غړیتوب ونلري.

شپږمه ماده: د غیر دولتي موسسو، مدني ټولنو، ازادو رسنیو او هغو بنسټونو د جوړښتونو پیاوړي کول، چې د دولت پر کړنوڅارنه کوي او د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کمیسیون ساتل او پیاوړي کول.

اووومه ماده: د ټولو اتباعو له بنسټیزو حقونو او آزادۍ دفاع کول، په شمول د متقاعدینو، معلولینو او ځانګړیو اړتیاو سره.

اتمه ماده: د افغانستان د مذهبي اقلیتونو لکه د هندوانو او سیکانو د ټولو مذهبي او فرهنګي رسمونو او مراسمو د بنسټیزو حقونو تضمینول.

بنسټیزې موخې

نهمه ماده: د سیستم د ډول ټاکلو لپاره د بنسټ ایښودل: د جمهوري نظام (هغه که فدرالي، پارلماني او یا ریاستي)، اسلامي امارت او مشروطه شاهي (پارلماني شاهي) د منځپانګې د ټاکلو لپاره او د زمینې د چمتو کولو لپاره، د علماوو، بانفوذه اشخاصو، سیاستوالو او د افغانستان د مدني ټولنې لپاره خورا په زړه پورې دي.
له خلکو او سیاسي او مدني بهیرونو سره د خبرو اترو پر بنسټ، د دې سیاسي ماډلونو څخه هر یو خپل پلویان او مخالفین لري.
د افغانستان د راتلونکي سیاسي نظام د څرنګوالی په اړه روستۍ پریکړه، د افغانانو د اکثریت په رایو او نظر پورې اړه لري.
لسمه ماده: د ملګرو ملتونو د امنیت شورا لخوا د افغانستان په چارو کې د افغانستان د مثبت او فعاله بې طرفۍ په رسمیت پېژندو او د افغانستان په چارو کې د غیر سیاسي او پوځي لاسوهنې د تضمین وړاندیز او ټینګار.
یوولسمه ماده: د سیمه ییزې اقتصادي ودې، سوکالۍ او سوداګرۍ د پراختیا پر بنسټ، له ګاونډیانو او نړۍ سره په تعامل کې د افغانستان د اقتصادي محور د عملي تګلارې تشریح او تعقیب.
دولسمه ماده: د ملګرو ملتونو او د اسلامي هېوادونو د کنفرانس د سازمان تر څارنې لاندې له ګاونډیانو سره د ټولو شخړو د حل په موخه، باید یوه سیمه ییزه اجماع رامنځته شي چې په سیمه کې د تلپاتې سولې او ټیکاو ضمانت کوي.
دیارلسمه ماده: د ناقومي، او کړلار درلودونکیو سیاسي ګوندونو د جوړېدو پر زمینه سازۍ ټینګار او هرکلی کول.
په بل عبارت، د ملي ګوندونو جوړول او د اتباعو پر بنسټ ټولنې لاسته راوړل، د سیاسي پروګرامونو پر بنسټ د انفرادي او قومي سیالیو څخه ګوندي سیالیو په لور د وطن او خلکو پر محور تمرکز مهم او رغنده دی. د دې د ترلاسه کولو لپاره، دا اړینه ده چې د افغانستان د سیاسي ګوندونو قانون بیاکتنه وشي.
څوارلسمه ماده: د ټولنیز عدالت د آرونو د تحقق لپاره باید والیان او ښاروالان د خپلو ولایتونو اوسېدونکي وي.
ښاروالان باید ده آزادی، عادلانه او ړنو ټاکنو له لارې ؤ ټاکل شي، خو د والیانو ټاکل په لاندي دول تر سره کیږي:
ده هر ولایت اوسیدونکو څخه د والي ده چوکې لپاره له دریو څخه تر پنځو پوري نوماندان د ولسوالیو شوراګانو او ولایتي شوراګانو د ګډې غونډې له لاري د اړوند ولایت څخه باید د هیواد لومړی وړ (ذیصلاح)شخص ته معرفي شي.
پنځلسمه ماده: په هېواد کې د سولې او ثبات د تامین په برخه کې د افغانستان د سمونپالو علماوو، روحانیونو او اغیزمنو مشرانو د تاریخي وندې په موخه، د افغانستان د دیني علماوو، روحانیونو او اغیزمنو مشرانو د عالي شورا د جوړېدو پر اړتیا ټینګار کېږي.
د دي شورا د جوړښت، دندو او واکونو څرنګوالي به وروسته د افغانستان د مقننه قوي د با صلاحیته مقاماتو له خوا تسوید او تصویب شي.
شپاړسمه ماده: که د افغانستان مثبت او فعاله بې طرفیتوب د ملګرو ملتونو د امنیت شورا له خوا په رسمیت وپېژندل شي او د افغانستان په چارو کې د پوځ نه لاسوهنه تضمین شي؛ نو د زیاتو مالي لګښتونو د مخنیوي لپاره، باید په اوسنیو حالاتو کې، د افغانستان پوځ محدود شي .دسیاسی ثبات او اعتماد مرحلی ته په رسیدو سره به د ملی پوځ دپیاوړتیا بهیر پیل شی.
د ملي پوځ غړی دسیاسی ګوندونو غړیتوب نه ولری او سیاسی چارواکی لاسوهنه ونه کړی.
همدارنګه اړتیا ده چې د امنیت او عامه نظم د تامین لپاره د پولیسو او ملی استخباراتو اداری مسلکی او مجرب کارکونکو لپاره ایجاد شی.
اولسمه ماده: د افغانستان خلک د تاریخي ځایونو او آثارو او کلتوری میراثونو د ساتنې لپاره پرله پسې هڅې.

درېیم څپرکی

کړلارې

اتلسمه ماده: د هراړخیزه باور او ثبات د ترلاسه کولو لپاره د ملي ډاډ غونډې تر نامه لاندې منظمې ناستې ترسره کول.

نولسمه ماده: د افغانستان د ستونزې د حل لپاره، د ملي اجماع او همدارنګه د سیمه ییزې او نړیوالې اجماع د ترلاسه کولو لپاره مبارزه او موخې هڅې.

شلمه ماده: په بېلابېلو ټولنیزو، اقتصادي، سیاسي اړخونو او سیمه ایزو او نړیوالو اړیکو کې د افغانستان د پیچلو ستونزو د علمي او بنسټیزو جړړو د موندو په موخه، د اندیزو تخنیکونو جوړول او د اغېزمنو څېړنیزو کړلارو اوډونول.

یو ویشتمه ماده: د هېوادوالو په تېره، په افغانستان کې د نجونو لپاره، چې له زده کړو بې برخې دي، د انلاین روزنیزو کورسونو جوړول.

دوه ویشتمه ماده: د ټولو اتباعو، په ځانګړې توګه د ښځمنو، ماشومانو او معلولینو او ځانګړیو اړتیاو د ترلودونکیو د مالي مرستو او بشري حقونو د چمتو کولو لپاره، د بنسټونو او اتحادیو جوړول.

دروېشتمه ماده: د ملي او نړیوالو پرمختګونو په اړه، د بهیر بنسټیزو، تحلیلي نظریاتو او اوسني دریځونو د وړاندې کولو لپاره، د قوي رسنۍ او مجازي رسنیو پر شتون ټینګار.

څلوروېشتمه ماده: دبهیر د ستراتیژیکو پلانونو د جوړولو په موخه، د ګردي میزونو، سیمینارونو، علمي او څېړنیزو کنفرانسونو جوړول.

پینځه ویشتمه ماده: د هېواد د نامتو وګړو د ستاینې په موخه، د هنري او فرهنګي پروګرامونو ترسره کول او په ټولو ټولنیزو برخو کې، د ځوانانود ونډې پیاوړی کول.

اوږد مهاله او ستراتیژیک پلانونه

شپږویشتمه ماده: د بهیر د اوږد مهاله او ستراتیژیک پلانونه پر لاندې پینځو بنسټیزو آرونو او موخو ولاړ دي:

۱ - د ملي ډاډ رامنځته کول،

۲ - د یو اقتصاد محور افغانستان جوړول،

۳ - د افغانستان د مثبت او کارنده بې طرفۍ بیارغونه،

۴ - د قومونو، مذهبونو او سیاسي بهیرونو د استازو په توګه، د وګړیو او ګوندونو پر ځای په ادارو او جوړښتونو کې د واک عادلانه ویش. همدارنګه د مرکز او ولایتونو ترمنځ د مناسبو اړیکو د تعریف تنظیمول، د دوو موازي موخو په پام کې نیولو سره، یعنی د سیمه ییزو وړتیاوو د زیاتولو د پاره هڅه کول او د مرکزي حکومت د واک د کمزوري کېدو مخه نیول.

۵ -د داسې سیاسي نظام بنسټ ایښودنه، چې د پایداره ثبات، ازادو او رنو ټاکنو، د سیاسي ګوندونو د ډېروالي، د درې ګونو قواوو د جلاوالیا او خپلواکۍ، او د هېواد بنسټیزې قانون ته بې قیده او شرطه د درناوي بنسټیز آرونه تضمین کړي.

۶ -د تاوتریخوالي د کمولو، ښه ګاونډیتوب او د نړۍ او ګاونډیو هېوادونو سره سوله ییزې ګډ ژوند او متقابل درناوی فرهنګ بنسټیز کول.

څلورم څپرکی

تشکیلاتي جوړښت

اووښتمه ماده :ټول بنسټونه، تخصصي څانګې او د بهیر استازیتوبونه، د مرکزیت په ساتلو سره، د ډله‌ییز سمبالښت سیستم لخوا رهبري کېږي.

اته‌وښتمه ماده : د بهیر تشکیلاتي جوړښت په لاندې ډول دی:

الف - کنګره (عمومي غونډه):

کنګره د تشکیل د بهیر تر ټولو لوړ جوړښت دی، چې په عادي حالاتو کې په هرو پینځو کلونو کې یو ځل د مشرتابه شورا لخوا ترسره کېږي .که د مشرتابه شورا په درېیو کې دوو برخو غړیو لخوا وړاندیز وشي؛ نو غونډه په غیر معمولي ډول ترسره کېدای شي.

هغه غړي چې په کانګرس کې د رایې ورکولو وړ دي:

۱- د بهیر بنسټګر غړي؛

۲- د بهیر د مشرتابه شورا غړي؛

۳ - د بهیر اجرائیوي بورډ غړي؛

۴ - د ځانګړیو برخو غړي؛

۵ - د بهیر د استازو غړي؛

۶ - د بهیر یو شمېر فعال او مخکښ غړي، چې له افغانستان ولایتونو څخه او یا په اوسني حالت کې له هېواد نه بهر دی، د ازادو، پټو او مستقیمو ټاکنو په پایله کې غوره شي.

په ځانګړیو حالاتو کې، دا کسان د اجرائیوي بورډ په وړاندیز او د مشرتابه شورا په درېیو کې د دوو غړیو په تایید سره ټاکل کېدای شي، خو چې د دوی شمېر، د پورته ذکر شویو پینځو غړیو له ټولټال شمېر څخه ډېر نه وي.

کانګرس لاندې واکونه او دندې لري:

۱ - د مشرتابه شورا د راپور اوربدل، تصویب او یا ردول، او په ځانګړیو حالاتو کې د اجرائیه پلاوي راپور.

۲ - د اساس نامې، سرود، نښان او نورو مرامي اسنادو بدلون او تعدیل.

۳ - په پټو، ازادو او مستقیمو رایو سره د پینځو کلونو لپاره، د بهیر د مشرتابه شورا د رئیس او غړیو ټاکنه (د بهیر په لومړۍ کانګره کې د بهیر بنسټګر غړي په شکاره ډول، د رای ورکولو بیله له اړتیا څخه د بهیر د مشرتابه شورا د غړیو په توګه ټاکل کېږي.

۴ - د بهیر د بنسټګرو غړیو د ګوښه کولو په اړه پرېکړه کول، چې د مشرتابه شورا لخوا د اړینو او کره لاسوندونو په وړاندې کولو سره وړاندیز شوې وي.

۵ - د بودیجې تصویب او د ټولیز بهیر تشکیل.

۶ - له اساس نامې او نورو رسمي سندونو سره سم، د مهمو ملي او نړیوالو مسایلو په نظر کې نیولو سره، د بهیر مرحله ایي او وروستۍ پړاو موخو او دندو ټاکل.

۷ - په کانګره کې د ګډون کوونکیو غړیو وړاندیزونو، نظرونو او نیوکو ته غوږ نیول او په اړه یې اړین هوډ کول.

۸ - د نورو مهمو مسایلو او موضوعاتو تصمیم نیول چې د هېواد په ملی ګټو پورې اړه ولري او د کانګرس په بهیر کې پورته شوی وي.

۹ – د کانګره غونډې جوړول، هغه وخت قانوني کېږي، چې پر انتصابي شویو غړیو سربېره، دوه پر درېیمه برخه ټاکل شوي غړي هم پکې برخه واخلي.

۱۰ - د کانګرس مصوبې، پرېکړې او پرېکړه لیکونه، د رای ورکولو وړ ګډون کونکیو غړیو د اکثریت رایو د ترلاسه کولو روسته، او په ځانګړیو او استثنایي حالتونو کې چې په دې اساس نامې کې ټاکل شوي، د رایې ورکولو وړ ګډون کوونکیو غړیو د دوه پر درېیمې برخې رایې ترلاسه کولو روسته، وروستی او د مشرتابه شورا، اجرائیوي بورډ، ځانګړي ځانګو، استازو او دبهیر د ټولو غړیو پر د تطبیق وړ دي.
۱۱ - په غیر معمولي حالاتو کې، د کانګرس واکونه او دندې، د مشرتابه شورا ته، په محدود یا بشپړ ډول سپارل کېدای شي، که د غړیو دوه پر درېیمه برخه په مشرتابه شورا کې رایه ورکړي. نو په دې حالت کې، مشرتابه شورا دنده لري، د خپلو ټولو فعالیتونو بشپړ او کره راپور، راتلونکې کانګره ته وړاندې کړي، چې د دغې کانګرې تایید تر لاسه کړي.

ب - د رهبري شورا

د کانګرس دوه غونډو په وقفه کې د مشرتابه شورا د تصمیم نیولو مرجې په توګه د ټولو لوړ واک دی چې د بهیر اهدافو او دندو د اجرا کولو لپاره د پریکړې کولو او نظارت واک لري. د لومړي ځل لپاره د مشرتابه شورا یو شمیرغړي د کانګرس د صلاحیتونو او دندو د دریمې فقرې له مخې ټاکل کیږي. او بیا د مشرتابه شورا پاتې غړي د مشرتابه شورا د پخوانیو ټاکل شویو غړیوپه اکثریت باندې د اجرایوی بورد د وړاندیز پربنسټ د جریان د بنسټ ایښیدونکو د لومړی کنګرې له خوا ټاکل کیږي.

د مشرتابه شورا په معمولی ډول په هر کال کې د اجرایوي بورد په بلنه یو ځل غونډه ترسره کوي. رهبري شورا په استثنایي ډول د اجرایوی بورد د دوه پر دریمې برخې په وړاندیز او یا هم د دغې شورا د اکثریت غړوپه لیکلې وړاندیز ترسره کیدایشي.

رهبري شورا لاندې دندې او واکونه لري:

۱- د اجندا تنظیمول، کاري پلان او دکانګرس دترسره کولو لپاره چمتوالی نیول،

۲ – داساسنامې، سرود، نښان او د بهیر دنورو اسنادو دبدلون او تعدیل وړاندیز دکانګرس له خوا د وروستی تصویب لپاره د غړو د دوه پر دریمې برخې د رایې په اخیستلو سره. که چیرې د کوم دلیل له مخې د کانګرس ترسره کیدل ممکن نه وی، اوسنی رهبري شورا ګرلایشی چې په ټولو ذکر شویو مواردو کې لازم بدلونونه دخپلو دوه دریمې برخې غړوپه موافقت تصویب کړي.

۳ - کانګرس ته د بهیر د مشرتابه شورا د نیو غړو د ټاکلو لپاره د بهیر د ژمنو او فعالو غړو وړاندیز،

۴ – د بودجې او د تشکیل عموي جوړښت وکانګرس ته د وروستی تصویب لپاره وړاندې کول،

۵ – د بهیر اجرایې پلاوي د راپور اوریدل، تصویب او یا ردکول. رهبري شورا کولایشي د قومی مذهبی او ژبنې تعصب پر بنسټ دمستند دلایلو په وړاندې کولو او دوه پر درې برخې رایې په پآم کې نیولو سره داجرایه بورد ټول یا یو شمېر غړي له دندو ګوښه کړي، او د اجرایې بورد لپاره نوي غړي وټاکي.

دامشخص سوی چې د اجرایوی بورد د ټولو غړو یا یو برخې لیرې کول د بهیر د رییس دلیرې کولو لامل نشي کیدلای، مګر داچې د بهیر د مشر لیرې کول په ځانګړې توګه او په جلا توګه د مشر تابه شورا د دوه پر دریمې برخې غړو له خوا غوښتنه شوې وې.

۶ – د کاري پروګرام، بودجې او تشکیلاتی مسایل لکه د عادي غړې، د رهبري شورا د غړي او د اجرایه شورا د غړي د ګوښه کولو، ترفیع یا خارجول په اړه تصویبول چې داجرایوي بورد له خوا وړاندي کیږي. دا ټول شیان باید د اساسنامې او د بهیر د کانګرس د نورو مصوبو، پریکړو او پریکړه لیکونه سره سمون ولري.

۷ – د ملی او بین المللی حالاتو په اړه بحث او د بهیر مشرتابه د غړو د وړاندیزونو نظریاتو او د انتقادونو اوریدل او په اړه یې لازم تصامیم نیول،

۸ - د بهیر د نمایندګیو انحلال او رامنځ ته کول چې داجرایوی بورد له خوا وړاندیز شوی وي،

۹ - د بهیر د کانګرس د پریکړو، پریکړه لیکونو او مصوبو د تطبیق څخه څارنه کول،

۱۰ – د نورو مهمو مسایلو او مواردو په اړه تصمیم نیول چې د مشرتابه شورا د غونډې په ترڅ کې رامنځ ته کیږي،

۱۱ – د مشرتابه شورا پریکړې او تصمیمونه پرته دځانګړو مواردو څخه چې په دې اساسنامې کې مشخص شوی، په دې شورا کې د ګډونکو غړو اکثریت رایې ترلاسه کولو وروسته، په بشپړه توګه د اجرایوی بورد، ځانګړو ځانګو، ټاکلو شویو نمایندګیو او د بهیر نورو غړو ته د تطبیق وړدي.

۱۲ - رهبری شورا تشکیل او مدیریت د دوه پر درېیمې برخې غړیو په ګډون قانوني کېږي،
۱۳- د رهبری شورا په لومړۍ غونډه کې د بهیر رئیس، د پورتنۍ شورا له ډېرو ژمنو او فعالو غړیو څخه د پټو، مستقیمو او آزادو رایو له لارې، د پینځو کلونو لپاره ټاکل کېږي. که د بهیر ریاست لپاره یوازې یو نوماند وي، رایه ورکول به په شکاره ډول هم ترسره شي .
د بهیر د مشرـ د ټاکلو او رهبری شـورا له خوا د بهیر داجراییوی بورډ د غړو د تصـویب پروسـه هم دکانګرس په جریان کې ترسره کیدایشي.
د بهیر رئیس، له ټاکل کېدو روسته، په یاده غونډه کې، یا هم په مناسب وخت کې، د اجرائیوي کمیټې د غړیو نوملړ، د تصویب لپاره، رهبری شورا ته وړاندیزوي. د اجرائیوي بورډ غړي کړای شي د بهیر د رئیس له ټاکل کېدو روسته، له رهبری شورا څخه د تایید رایې تر لاسه کولو پورې، په پوره وړتیا سره خپلو دندو ته دوام ورکړي.
د اجرایوي کمیټې د غړیو لپاره، د رهبری شورا د غړیو د ټاکلو میکانیزم او د رایې ورکولو طریقه، پخپله د رهبری شورا له خوا د همدې شورا په غونډه کې ټاکل کېږي.
د اوسـني رییس د مړینې، لاعلاجه ناروغي یا د ګوښـه کیدو په صـورت کې اجرایوي بورد باید د پنځلسـو ورځو په اوږدو کې اجرایوي بورډ دغړو څخه یو بل کس اوسـني ریس په توګه ټاکي او د تصـویب لپاره یې د مشرتابه شـورا ته وړاندي کړي.
دا مهمه ده چې یاد ولرو چې د بهیر د مشر ګوښه کول، که چیرې باوري اسناد او شواهد وړاندي شي چې د جریان مشرتابه شـورا د قانون بنسـټیزو اصـولو او پریکړو څخه سرغړونه ښـيې داجرایوي د دوه پردریمې برخې غړو په وړاندیز او دمشرتابه شورا د دوه پردریمې برخې په تصویب سره ترسره شي.
د ریس دندې او واکونه په یوه جلا طرزالعمل او لایحه کې ترتیب او تنظیم ګیږی.
۱۴- په سرباندې حالاتو او د اجرائیه شورا د غړیو د دوه پر درېیمې برخې رایو په پام نیوي، د مشرتابه شورا صلاحیتونه او دندې، په محدود یا بشپړ ډول، اجرائیوي بورډ ته سپارل کېدی شي. په دې صورت کې، اجرائیه پلاوی مکلف دی د خپلو ټولو کړنو بشپړه او کره راپور، د شورا د تایید د ترلاسه کولو په موخه، د بهیر رهبری شورا راتلونکې غونډې ته وړاندې کړي.
۱۵ - د مشرتابه شورا، کنګری ته د راپور ورکولو مسؤولیت او مکلفیت لري.

ج - اجرائیوي بورډ (پلاوی):

د مشرتابه شورا د غونډو په منځ کې، د اجرائیوي پلاوي کمیټه، تل فعاله وي او د بهیر چارې سمبالوي.
اجرائیه بورډ د رهبرۍ شورا له غړیو څخه د بهیر د مشر له خوا، د ژمنتیا، رښتینولۍ او وړتیا پر بنسټ ټاکل کېږي او د تایید لپاره رهبرۍ شورا ته وړاندیزېږي.
د اجرائیه بورډ په جوړښت کې، رئیس، د وقف شویو ځانګو یو شمېر چارواکي، او یو شمیر د بهیر ژمن او فعالو وګړو، چې ټول به د مشرتابه شورا له غړیو څخه غوره شي، غړیتوب لري.
د اجرائیوي بورډ د غړیو د کار موده، د بهیر رئیس تر پینځه کلنې دورې پورې معتبر ده.
د اجرائیوي بورډ د یوه غړي یا غړیو ګوښه کول، د بهیر د آرونو نه مراعاتول، فساد، غفلت او بې کفایتي دلیلونه پر بنسټ، د اجرائیوي بورډ د غړیو په اکثریت رایو سره ترسره کېدی شي. په دې صورت کې، د بهیر رئیس د اجرایوي کمیټې نوي غړي یا بدیل غړي رهبرۍ شورا ته معرفي کوي.
په ځانګړیو حالاتو کې چې کانګرس او د رهبرۍ شورا ونشي کړای د ټاکل شویو ځانګړیو حالاتو په پام نیوي غونډه وکړي؛ نو اجرائیوي بورډ کړای شي، په عمومي ډول؛ د هغوی دندې او واکونه پلي کړي.

اجرائیوي پلاوي لاندې واکونه او دندې لري:

۱ - د مشرتابه شورا د غونډو تنظیمول، کاري پلان او اجنډا جوړول،
۲ - د عادي غړی، رهبرۍ شورا د غړیو او د اجرائیوي شورا د غړیو د ګوښه کولو، ترفیع او اخراج په اړه د کاري پلان، بودیجې او تشکیلاتي مسایلو، د دوه پر دریمه برخه رایو په پام کې نیولو سره، د رهبرۍ شورا غونډې ته د روستي تصویب لپاره وړاندی،
۳ - د ځانګړیو برخو او بهیر استازو د زیاتوالو یا کمولو په اړه، د بهیر مشر د وړاندیزونو پلي کول.
۴ - د بهیر د استازو او ځانګړیو برخو د دندو او عملي واکونه محدودول یا پراخول.
۵ -په هېواد کې دننه او بهر د بهیر د ځانګړیو ځانګو او استازولیو سمبالنه،
۶ - بې له قید و شرطه د کانګرس او د بهیر د مشرتابه شورا د ټولو پرېکړو، مصوبو او پرېکړه لیکونو؛ بشپړ عملي کول،
۷ - د ټولو ملي او نړیوالو مسایلو په اړه د لازمو پریکړو نیول او د اړتیا په صورت کې رهبرۍ شورا ته د مشخصو وړاندیزونو وړاندې کول،
۸ - په ملي او نړیواله کچه، له سیاسي ګوندونو او ټولنیزو سازمانونو سره د ښو اړیکو او متقابلو همکاریو د تأمین په موخه د ټرونونو لاسلیکول او د اړتیا په صورت کې، رهبرۍ شورا ته په دې برخه کې مشخص وړاندیزونه کول،
۹ - اقتصادي ټرونونه، د خدماتو او عام المنفعه پروژې پیلول او د بهیر پر پانګې او شتمنۍ ځارنه او په کار اچول،
۱۰ - د بهیر د مشر په وړاندیز، د بهیر د ویاندانو او ځانګړیو استازو ټاکل،
۱۱ - د ملي او نړیوال ژوند په ببلابېلو برخو کې، د رغنده او اغېزمنو ګردي میزونو، سیمیناروونو، کنفرانسونو او غونډو جوړول،
۱۲ - د نورو چارو پلي کول چې د اساسنامې او د بهیر له نورو منل شویو اسنادو سره سمون ولري،
۱۳ - د اجرائیوي بورډ ټولې پرېکړې او هوډونه، د غړیو د اکثریت رایو په ترلاسه کولو سره - په ځانګړو حالاتو کې چې په دې اساسنامې کې ټاکل شوي، د غړیو د دوه پر دریمې برخې رایو په ترلاسه کولو سره - په ټولو ځانګړیو ځانګو، ټاکل شویو استازولیو او د بهیر د بهیر پر ټولو غړو کې د پلي کېدو وړ دي،
۱۴ - د اجرائیوي بورډ غونډه، د غړیو د دوه پر دریمې برخې په ګډون قانوني کېږي،
۱۵ - اجرائیوي بورډ مسؤول او مکلف دی، چې د رهبرۍ شورا ته راپور وړاندې کړي.

ځانګړې برخې

د بهیر ځانګړې برخې دادي: سیاسي څانګه، نړیوالې چارې څانګه، دارالانشاء څانګه، تشکیلات څانګه، علماء او مخور څانګه، ښځمنې څانګه، ځوانان څانګه، فرهنګي څانګه، حقوقي څانګه، علمي څېړنیزې څانګه، رسنۍ او خپرونې څانګه او مالي څانګه.
د بهیر ځانګړې برخې د مسؤل او اړوندو کاري څانګو له غړیو څخه جوړ شوي دي.
د هرې څانګې د کار کولو څرنګوالی او د مسولینو د دندو په ټاکلو سره په جلا لوایحو کې ترتیب او تنظیم کېږي.
نهه ویشتمه ماده: په بهیر کې د رهبرۍ د غړیو ټاکنه، د آزادو، پټو، مستقیمو او عمومي ټاکنو له لارې کېږي، که چیرې په دې اساسنامه کې بل ډول په نظر کې نیول شوي وي.
دېرشمه ماده: د چارو د ښه پرمخ وړلو لپاره، بهیر کړای شي د هېواد په ولایتونو او په اوسنیو حالاتو کې له هېواده بهر، تنظیمي مرکزونه یا ځانګړې استازولۍ جوړې کړي، چې لاندې جوړښت لري:

الف: استازولۍ
په عادي حالت کې د بهیر استازولۍ، په میاشت کې یو ځل غونډه کوي.
د بهیر په استازولیو کې د اجرائیوي دفتر غړي او په اړوند سیمه کې، د بهیر ځینې ژمن او فعال غړي شامل دي.
د بهیر استازولۍ د خپلو تشکیلاتو تر چتر لاندې، ځانګړې برخې لري او په اړونده سیمه کې د بهیر د غړیو او مشرانو ټول فعالیتونه او دندې رهبري کوي.

ب: اجرائیه دفتر
په سیمه کې، د بهیر اجرائیوي دفتر د بهیر ورځنۍ چارې سمبالوي.
د استازولۍ اجرائیوي دفتر د سیمه ییز استازي ورځني چارې اداره کوي، تعقیبوي او اجراات کوي.
دغه دفتر په اړوند سیمه کې د عمومي مسؤل او د بهیر د ځانګړیو استازولیو له چارواکو څخه جوړ شوی دی.
د اجرائیوي دفتر مسؤل، هم مهال د بهیر د ولایتي یا د اړوند استازولۍ مسؤلیت هم پر غاړه لري.

پینځم څپرکی

د غړیتوب شرطونه
یو دېرشمه ماده : د افغانستان هره تبعه، نارینه او ښځینه، چې عمر یې اتلس کلنۍ ته رسېدلی وي، حقوقي او مدني صلاحیت ولري، اساسنامې او د بهیر نور مرامی اسناد یې لوستي او منلي وي، کولای شي د دې بهیر غړی شي.

شپږم څپرکی

د غړیو حقوق او دندې

الف - حقوق:
دوه دېرشمه ماده: د بهیر په ټولو نهادونوکې د ځان ټاکل او د بل کس د ټاکنې حق درلودل.
دري دېرشمه ماده: د بهیر له ټولو مانیزو او توکیزو شونتیاوو اغېزمنه ګټنه،
څلور دېرشمه ماده: ده بهیر لخوا په لاره اچول شویو غونډوکې په آزاده ټوګه د نظر څرګندول، د رهبري شورا او اجراییوي شورا د کړنو او فعالیتونو د ګټورتوب او اغیزمنتیا د زیاتوالی په موخه د بهیر د غړو د برخه نیوکو، اعتراضونو او وړاندیزونو باندي ټینګار کول.

ب – دندې:
پینځه دېرشمه ماده: ېې له قید و شرطه، د بهیر د اساسنامې، مرامي سندونو، مصوبو او پرېکړه لیکونو منل او پلي کول،
شپږ دېرشمه ماده: د بهیر لخوا ترسره کیدونکو غونډو، محفلونو او ټول ګډون غونډو کې هڅې کول او فعال حضور او ګډون درلودل،
اووه دېرشمه ماده: د بهیر د پرېکړو او هوډونو د محرمیت ساتل،
اته دېرشمه ماده: د بهیر د رهبرۍ د هغو پرېکړو، مصوبو او هوډونو عملي کول، چې د غړیو د رایو په اکثریت نیول شوی دی او د بهیر د اساسنامې او نورو منل شویو سندونو سره سمون ولري،
نهه دېرشمه ماده: د ژمنې او د صداقت ستړې روحیې په درلودل، د بهیر د پلانونو، اوږدمهاله آرونو او ستراتیژیو پلي کول،
څلوېښتمه ماده: د بهیر د تعریف شویو سیاستونو په چوکاټ کې او د بهیر د خپلې خپلواکي په در شل کې، په ملي او نړیوالو استیجونو کې مثبته او فعاله وندې درلودل.

اووم څپرکی

مالي چارې

یو څلوېښتمه ماده: د بهیر د عوایدو لویه برخ ، د بهیر د غړیو او د افغانستان د ملي سوداګرو مرستې دي.
دوه څلوېښتمه ماده: بهیر د خپل مالي بنسټ د پیاوړي کولو لپاره، د خیریه موسسو او نړیوالو مرستندویه موسسو څخه اړین اقتصادي او مالي مرستې جذبولای شي؛ ترڅو چې د بهیر د رای او فعالیت خپلواکي ټکنې نشي.
دري څلوېښتمه ماده: بهیر کولای شي یو لړ اقتصادي ټرونونه وکړي او خدماتي پروژې او سوداګریزې راکړې ورکړې ولري، ترڅو چې د افغانستان له عمومي قوانینو او د کوربه هېوادونو د مهاجرینو له اوسنیو حالاتو سره په ټکر کې نه وي.
څلور څلوېښتمه ماده: د مالي چارو څرنګوالی، د مالي څانګې په جلا لایحه کې تنظیمیږي.

اتم څپرکی

د بهیر سرود او نښه

پینځه څلوېښتمه ماده - د بهیر سرود او نښه په دې توګه ده:

۱ - نښې

د بهیر د نښې شرحه:

رنګ: روښانه آبی – د ډاډ سمبول، ټیکاو، سوله، وفاداري، حکمت، ایمان او په ځان ډاډ،

منبر او محراب: ديني او اعتقادی سمبول،

د غنمو وړی: د سوکالۍ او پرمختګ سمبول،

د غنمو وړی، د محراب او منبر په لور اشاره لري، چې له ديني ارزښتونو سره د پراختيا او وټيزې سوکالۍ ټرښت خرګندوي (يعنې سوکالي او وټيز پرمختګ له ديني ارزښتونو سره سمون لري). د رسول الله صلی الله علیه وآله سلم د يوه حديث پر بنسټ: کاد الفقر ان يکون کفراً (فقر انسان کفر ته ورکاږي).

سپينه کوتره: د سولې سمبول،

د کوترې سترګه چې د افغانستان نقشه ښيي او د نښان په مرکز کې ځای پر ځای شوې ده، د سولې او ارامۍ لپاره د افغانستان اړينه اړتيا او زمور د هېواد د سولې سترګې په لاره خرګندوي. له بلې خوا د نقشې په مرکز کې ځای درلودل، په آسيا او په نړۍ کې د افغانستان ځانګړتيا په ډاګه کوي.

پياوړی لاس: نښې په ټولیزه توګه يو پياوړی لاس انځوروي، چې د ملي ټيکاو او ځواک ښکارندوی دی.

۲ - د بهیر سرود:

سره له دي چې راغلل

بې‌شميره خزانونه

بې‌شميره توپانونه

سره له دی چې په وريځو

تياره شو زمور آسمان

خو بيا به مور او تاسو

د پسرلی په لورو درومو

د باور په لورو درومو

د ټيکاو په لورو درومو

***

د دی ستړی کور په لور
د رڼو اوبو لښتی شوله روان
د وطن شمله به بیا وی هسکه
د شنو ونو د دنګ قامت په شان
د لوی خدای په لطف او برکت
او زما په حرکت
او د ستا په حرکت
او د مور په حرکت
وچ میدان به شی زرغون

***

ورورګلی، برابری ده
د وطن هر زخم ته دوا
د هر وګړی هوسایی
د مور ټولو دی آرمان!
یو ځل بیا به ماشومان
خاندی په خپړو کې
یو ځل بیا به کوتری او مرغان
آسمان ته پورته کیږی
یو ځل بیا به دا وطن
خاوند وی د شملی

***

یو ځل بیا به کړي سر پورته
د دردونو او جنګونو له ګردابه
یو ځل بیا به یوموټی وی روان
ښځی او سړی
ځوان او ماشومان
یو ځل بیا یو روان
په قدم او په قلم
بیا به هم

د پسرلی په لورو درومو

د باور په لورو درومو

د ټیکاو په لورو درومو

د ګران افغانستان د یووالي، ټیکاو او سوکالۍ په هیله!